

CODUL PENAL¹⁾

ART. 4 APLICAREA LEGII PENALE DE DEZINCRIMINARE

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE ADMISE SAU ADMISE PARȚIAL

D.C.C. nr. 651/2018

(M. Of. nr. 1083 din 20 decembrie 2018)

CODUL PENAL

„(...) soluția legislativă cuprinsă în art. 4 NCP, care nu asimilează efectele unei decizii a Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare cu cele ale unei legi penale de dezincriminare, este neconstituțională.”

27. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie dispozițiile art. 4 NCP, cu denumirea marginală Aplicarea legii penale de dezincriminare și ale art. 595 NCPP, cu denumirea marginală Intervenirea unei legi penale noi. Curtea observă că, în realitate, criticile formulate de autori vizează dispozițiile art. 4 NCP, precum și dispozițiile art. 595 alin. (1) NCPP, texte asupra cărora urmează să se pronunțe prin prezenta decizie și care au următorul cuprins:

Art. 4 NCP: „Legea penală nu se aplică faptelor săvârșite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă. În acest caz, executarea pedepselor, a măsurilor educative și a măsurilor de siguranță, pronunțate în baza legii vechi, precum și toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la aceste fapte încetează prin intrarea în vigoare a legii noi.”

Art. 595 alin. (1) NCPP: „(1) Când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare sau a hotărârii prin care s-a aplicat o măsură educativă intervine o lege ce nu mai prevede ca infracțiune fapta pentru care s-a pronunțat condamnarea ori o lege care prevede o pedeapsă sau o măsură educativă mai ușoară decât cea care se execută ori urmează a se executa, instanța ia măsuri pentru aducerea la îndeplinire, după caz, a dispozițiilor art. 4 și 6 NCP.”

28. Autorii excepției de neconstituționalitate **susțin** că dispozițiile legale criticate încalcă prevederile constituționale ale art. 1 alin. (5) referitor la calitatea legilor, art. 15 alin. (2) referitor la legea penală mai favorabilă, art. 16 alin. (1) referitor la egalitatea în fața legii, art. 23 alin. (12) referitor la principiul legalității pedepsei penale, art. 142 alin. (1) referitor la Curtea Constituțională ca garant al supremației Constituției și art. 147 alin. (4) referitor la caracterul general obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale.

29. Examinând excepția de neconstituționalitate, **Curtea** constată că autorii acesteia critică soluțiile legislative consacrate de art. 4 NCP și art. 595 alin. (1) NCPP, deoarece nu vizează ipoteza în care legea penală incriminatoare este constatată neconstituțională – caz în care ea încetează să mai producă efecte juridice – sau este afectată în orice alt mod printr-o decizie a Curții Constituționale. Astfel, se arată că efectele juridice ale abrogării sunt aceleași cu efectele constatării neconstituționalității legii penale vechi de incriminare și că încetarea efectelor legii penale vechi de incriminare constatate neconstituționale trebuie să aibă efect retroactiv. Autorii mai susțin că nu este admisibil ca producerea efectelor unei decizii a Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare să depindă exclusiv de hazard, respectiv de momentul publicării sale în Monitorul Oficial al României, care poate fi anterior sau ulterior unei hotărâri penale definitive de condamnare, deoarece ar fi discriminatoriu ca decizia să nu producă niciun efect pentru persoana față de care s-a pronunțat deja o hotărâre penală definitivă de condamnare, dar să producă efect pentru persoana care a săvârșit aceeași faptă, dar al cărei proces este încă pe rolul instanțelor de judecată.

30. Analizând aceste critici, Curtea constată că art. 4 NCP referitor la aplicarea legii penale de dezincriminare succede, în economia reglementărilor referitoare la aplicarea în timp a legii penale, principiului activității legii și reprezintă o primă situație derogatorie de la acesta, în sensul producerii efectelor (favorabile destinatarilor normei) unei legi penale și asupra situațiilor juridice născute anterior intrării sale în vigoare. Potrivit acestuia, „legea penală nu se aplică faptelor săvârșite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă. În acest caz, executarea pedepselor, a măsurilor educative și a măsurilor de siguranță, pronunțate în baza legii vechi, precum și toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la aceste fapte încetează prin intrarea în vigoare a legii noi”. În acest sens, potrivit art. 3 alin. (1) L. nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în M. Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012, „dispozițiile art. 4 NCP

¹⁾ Abreviere: NCP (N.r. Având în vedere răspândirea pe scară largă a abrevierii „NCP” pentru Noul Cod penal – fiind utilizată inclusiv pe site-ul oficial al ICCJ, în rezumatul deciziilor –, precum și faptul că, prin utilizarea acesteia, se evită orice confuzie cu vechiul Cod penal, am decis păstrarea abrevierii respective).

privind legea penală de dezincriminare sunt aplicabile și în situațiile în care o faptă determinată, comisă sub imperiul legii vechi, nu mai constituie infracțiune potrivit legii noi datorită modificării elementelor constitutive ale infracțiunii, inclusiv a forme de vinovăție, cerută de legea nouă pentru existența infracțiunii”.

31. Așa fiind, obiectul de reglementare cuprins în art. 4 NCP are în vedere dezincriminarea unei fapte penale atunci când apare o lege nouă care abrogă sau modifică incriminarea și care nu se mai regăsește în alte texte de lege. Dezincriminarea produce efecte retroactive până la data săvârșirii faptei excluse din sfera ilicitului penal indiferent de momentul la care intră în vigoare legea nouă, în timpul procesului penal sau după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare.

32. De aceea, în ce privește procedura privind cererile și contestațiile formulate în aplicarea art. 4 NCP în cazul faptelor definitiv judecate, legea care dezincriminează produce efecte *ex tunc*, chiar dacă pentru fapta în cauză a intervenit o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare. Având în vedere actuala reglementare a Codului de procedură penală, se poate constata cu ușurință că cele două temeuri distincte de împiedicare a acțiunii penale, indicate separat în legislația anterioară – adică fapta nu (mai) este prevăzută de legea penală și lipsa unui element constitutiv al infracțiunii –, sunt contopite într-un singur text – art. 16 alin. (1) lit. b) –, potrivit căruia „acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă: (...) b) fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege”. Or, unificând regimul legii de dezincriminare identificate după un criteriu abstract de referință cu acela al (unor situații de manifestare a) legii penale din perspectiva modificării condițiilor de incriminare, Curtea constată că noul legiuitor penal a trecut de la stadiul aprecierii în abstract la acela al aprecierii în concret a caracterului unei legi ca fiind lege de dezincriminare.

33. Eliminarea incriminării are loc, de regulă, odată cu abrogarea/modificarea sa, dar conceptele de dezincriminare și, respectiv, abrogare, nu se suprapun. Această distincție este cu atât mai importantă cu cât caracterul unei legi de dezincriminare se apreciază în concret. Astfel, deși este adevărat că, în cele mai multe cazuri, dezincriminările intervin prin intermediul abrogării, ele se realizează și prin intermediul modificării textelor legale preexistente.

34. Referitor la aceeași problemă, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală a statuat că ipoteza avută în vedere de art. 4 NCP este aceea a faptei care nu mai constituie infracțiune, și nu cea a faptei care pierde un element circumstanțial de agravare adăugat conținutului constitutiv, dar care rămâne în sfera ilicitului penal prin conținutul său constitutiv. Nu există dezincriminare nici atunci când fapta incriminată de norma abrogată este o infracțiune complexă și cel puțin una dintre componentele sale continuă să rămână incriminată de o altă normă (a se vedea Decizia nr. 30 din 19 noiembrie 2015, publicată în M. Of. nr. 14 din 8 ianuarie 2016).

35. De asemenea, Curtea constată că potrivit dispozițiilor art. 595 alin. (1) NCPP, referitor la Intervenirea unei legi penale noi, „când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare sau a hotărârii prin care s-a aplicat o măsură educativă intervine o lege ce nu mai prevede ca infracțiune fapta pentru care s-a pronunțat condamnarea ori o lege care prevede o pedeapsă sau o măsură educativă mai ușoară decât cea care se execută ori urmează a se executa, instanța ia măsuri pentru aducerea la îndeplinire, după caz, a dispozițiilor art. 4 și 6 NCP”. Art. 4 NCP are în vedere aplicarea legii penale de dezincriminare, iar art. 6 din același act normativ privește aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei. Astfel, art. 6 alin. (1) NCP stabilește că, dacă „după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și până la executarea completă a pedepsei închisorii sau amenzii a intervenit o lege care prevede o pedeapsă mai ușoară, sancțiunea aplicată, dacă depășește maximul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită, se reduce la acest maxim”.

36. Domeniul de reglementare a acestor dispoziții are în vedere coexistența unei hotărâri definitive de condamnare sau prin care s-a aplicat o măsură educativă, pe de o parte, și a unei legi ce nu mai prevede ca infracțiune fapta pentru care s-a pronunțat condamnarea ori a unei legi care prevede o pedeapsă sau o măsură educativă mai ușoară decât cea care se execută ori urmează a se executa, pe de altă parte. Prin urmare, pentru a fi aplicabile dispozițiile art. 595 NCPP este necesar să intervină o lege penală de dezincriminare sau o lege penală mai favorabilă.

37. Pentru determinarea legii penale mai favorabile, consacrată de art. 6 NCP, s-a adoptat criteriul aprecierii în concret, legea penală mai blândă fiind cea care conduce la un rezultat favorabil pentru inculpat, după calcularea pedepsei în raport cu fiecare lege în parte și ținând seama de toate împrejurările cauzei. În aceste situații, înlăturarea pedepsei se dispune numai dacă aceasta urmează să se execute sau este în curs de executare, nu și dacă aceasta a fost suspendată. Curtea constată că nu orice lege penală mai favorabilă poate constitui temei pentru aplicarea dispozițiilor art. 595 NCPP, ci doar acea lege penală care prevede o pedeapsă mai ușoară decât cea care se execută ori urmează a se executa, pentru că numai în acest fel se respectă voința și logica legiuitorului atunci când a reglementat în cuprinsul art. 6 NCP instituția aplicării legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei, a cărei menire este de a asigura respectarea autorității de lucru judecat. O lege penală poate fi mai favorabilă și din alte perspective (de exemplu, o nouă încadrare juridică a faptei), dar acestea nu se circumscriu ipotezei art. 6 NCP și deci nu pot constitui temei pentru modificarea pedepsei aplicate printr-o hotărâre definitivă.

38. Spre deosebire de legea penală mai favorabilă, incidența legii penale de dezincriminare consacrată de art. 4 NCP este deplină și efectivă atât pentru pedepsele executabile (urmează să se execute sau sunt în curs de executare), cât și pentru cele pentru care s-a dispus suspendarea executării.

39. Așa fiind, Curtea constată că, până în prezent, sfera de incidență atât a art. 4 NCP, cât și a art. 595 alin. (1) NCPP a fost determinată doar de apariția unei legi penale noi după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare sau a hotărârii prin care s-a aplicat o măsură educativă. În ceea ce privește conceptul de lege, Curtea, prin Decizia nr. 146 din 25 martie 2004, publicată în M. Of. nr. 416 din 10 mai 2004, a reținut că acesta are mai multe înțelesuri în funcție de distincția ce operează între criteriul formal sau organic și cel material. Potrivit primului criteriu, legea se caracterizează ca fiind un act al autorității legiuitoare, ea identificându-se prin organul chemat să o adopte și prin procedura ce trebuie respectată în acest scop. Această concluzie rezultă din coroborarea dispozițiilor art. 61 alin. (1) teza a II-a din Constituție, conform căreia „Parlamentul este [...] unica autoritate legiuitoare a țării”, cu prevederile art. 76, art. 77 și art. 78, potrivit cărora legea adoptată de Parlament este supusă promulgării de către Președintele României și intră în vigoare la trei zile după publicarea ei în M. Of. dacă în conținutul său nu este prevăzută o altă dată ulterioară. Cel de-al doilea criteriu, cel material, are în vedere conținutul reglementării, respectiv natura relațiilor sociale reglementate.

40. În plus, Curtea reține că doar legea adoptată de Parlament în condițiile art. 73 alin. (3) lit. h) din Constituție, potrivit căruia „prin lege organică se reglementează: [...] h) infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora”, poate constitui temei al incidenței art. 4 NCP, cât și a art. 595 alin. (1) NCPP.

41. În ceea ce privește actele Guvernului, în jurisprudența sa în materie, Curtea a reținut că doar ordonanțele de urgență ale Guvernului, care, sub aspect material, conțin norme de reglementare primară, având o forță juridică asimilată cu a legii, pot reglementa în domeniul legii organice, deci sunt susceptibile de a constitui o lege penală nouă (a se vedea Decizia nr. 405 din 15 iunie 2016, publicată în M. Of. nr. 517 din 8 iulie 2016, paragrafele 62 și 63, și Decizia nr. 68 din 27 februarie 2017, publicată în M. Of. nr. 181 din 14 martie 2017, paragraful 73).

42. Așa fiind, din cele de mai sus rezultă că, în sensul dispozițiilor art. 4 NCP și art. 595 alin. (1) NCPP, prin „lege” se înțelege doar un act al autorității legiuitoare, primare (Parlamentul) sau delegate (Guvernul).

43. Problema ridicată în prezenta cauză de către autorii excepției este legată de posibilitatea ca un act al Curții Constituționale să poată determina incidența instituției juridice consacrate de prevederile art. 4 NCP, respectiv dezincriminarea, precum și incidența art. 595 alin. (1) NCPP, respectiv o cauză de înlăturare sau de modificare a pedepsei.

44. Din această perspectivă, Curtea constată că posibilitatea producerii unor efecte specifice dezincriminării unei fapte sau specifice intervenirii unei pedepse mai ușoare decât cea care se execută poate fi generată nu numai de o lege nouă de dezincriminare sau o lege penală mai favorabilă, ci și de însăși o decizie a Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare. Astfel, dezincriminările intervin atât prin intermediul abrogării/modificării textelor legale preexistente, dar și prin intermediul deciziei Curții Constituționale prin care se admite excepția de neconstituționalitate a unei norme de incriminare, cu consecința constatării neconstituționalității întregului text de incriminare (a se vedea Decizia nr. 363 din 7 mai 2015, publicată în M. Of. nr. 495 din 6 iulie 2015) sau a unui/unor element/e constitutiv/e din conținutul noimei de incriminare (a se vedea Decizia nr. 405 din 15 iunie 2016). În acest din urmă caz, se produce o reconfigurare a elementelor constitutive ale unei norme de incriminare printr-o decizie a instanței de contencios constituțional, sens în care Curtea constată că prin efectele deciziei sale se pot reconfigura anumite infracțiuni. Astfel, prin Decizia nr. 405 din 15 iunie 2016, paragraful 88, s-a statuat că „analiza existenței infracțiunii prevăzute de dispozițiile art. 132 L. nr. 78/2000 trebuie să se raporteze la dispozițiile art. 246 CP 1969 și ale art. 297 alin. (1) NCP astfel cum acestea au fost reconfigurate prin prezenta decizie”.

45. În acest context, referitor la efectele unei decizii a Curții Constituționale asupra unor cauze definitiv soluționate, Curtea reține că legiuitorul a reglementat în Codul de procedură penală un mecanism procedural prin intermediul căruia persoanele îndreptățite pot exercita o cale extraordinară de atac pentru remedierea situației lor în procesele penale, în care a fost invocată o excepție de neconstituționalitate, admisă de Curtea Constituțională după pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive. Acest remediu este cel prevăzut de art. 453 alin. (1) lit. f) NCPP, potrivit căruia „revizuirea hotărârilor judecătorești definitive, cu privire la latura penală, poate fi cerută când: [...] f) hotărârea s-a întemeiat pe o prevedere legală care, după ce hotărârea a devenit definitivă, a fost declarată neconstituțională ca urmare a admiterii unei excepții de neconstituționalitate ridicate în acea cauză, în situația în care consecințele încălcării dispoziției constituționale continuă să se producă și nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate”. Cu privire la instituția revizuirii întemeiate pe acest motiv, prin Decizia nr. 126 din 3 martie 2016, publicată în M. Of. nr. 185 din 11 martie 2016, Curtea a reținut că, distinct de ipoteza cauzelor aflate pe rolul instanțelor judecătorești la momentul publicării deciziei de admitere a excepției de neconstituționalitate (cauze pendente), în care decizia de admitere produce efecte *erga omnes*, întrucât ceea ce are relevanță în privința aplicării sale este faptul că raportul juridic guvernat de dispozițiile legii declarate neconstituționale nu este definitiv consolidat, în privința cauzelor care nu se mai află pe rolul instanțelor judecătorești la momentul publicării deciziei de admitere a Curții, fiind vorba despre un raport juridic epuizat – *facta praeterita*, decizia de admitere va produce efecte juridice, doar în condiții strict

limitative. Pornind de la premisa că incidența deciziei instanței de contencios constituțional într-o atare cauză ar echivala cu atribuirea de efecte *ex tunc* actului jurisdicțional al Curții, cu încălcarea dispozițiilor art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală, și ar nega, în mod nepermis, autoritatea de lucru judecat care este atașată hotărârilor judecătorești definitive, Curtea a reținut însă că declararea neconstituționalității unui text de lege ca urmare a invocării unei excepții de neconstituționalitate nu poate constitui doar un instrument de drept abstract, ci trebuie să profite autorilor acesteia, care au declanșat controlul de constituționalitate într-o cauză concretă. În aceste condiții, având în vedere importanța principiului autorității de lucru judecat, Curtea a constatat că, pentru a garanta atât stabilitatea raporturilor juridice, cât și o bună administrare a justiției, o decizie de constatare a neconstituționalității unei prevederi legale trebuie să profite, în formularea căii de atac a revizuirii, numai acelei categorii de justițiabili care a invocat excepția de neconstituționalitate în cauze soluționate definitiv până la publicarea în Monitorul Oficial al României a deciziei prin care se constată neconstituționalitatea, precum și autorilor aceleiași excepții, invocate anterior publicării deciziei Curții, în alte cauze, soluționate definitiv, acest lucru impunându-se din nevoia de ordine și stabilitate juridică.

46. Analizând critica de neconstituționalitate care face obiectul prezentului dosar, Curtea observă că aceasta a fost deja soluționată, indirect, prin Decizia nr. 633 din 12 octombrie 2018, publicată în M. Of. nr. 1020 din 29 noiembrie 2018, paragrafele 1014-1015.

47. Astfel, Curtea a statuat că raționamentul dezvoltat în Decizia nr. 126 din 3 martie 2016 rămâne pe deplin aplicabil în ipoteza exercitării căii extraordinare de atac a revizuirii atunci când privește orice decizie de admitere a unei excepții de neconstituționalitate referitoare la norme de procedură penală ori de drept material penal, dar care nu au ca efect dezincriminarea faptei sau micșorarea limitei maxime a pedepsei.

48. Atunci însă când printr-o decizie a Curții Constituționale se constată neconstituționalitatea totală sau parțială a unei norme de incriminare, decizia echivalează, în privința efectelor, cu o lege de dezincriminare. Acest fapt a fost deja statuat și de către Înalta Curte de Casație și Justiție prin pronunțarea Deciziei nr. 6 din 28 februarie 2017, publicată în M. Of. nr. 284 din 24 aprilie 2017, cu privire la pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept, stabilind că „fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a obținut, direct sau indirect, un folos patrimonial pentru o persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale intră sub incidența Deciziei Curții Constituționale nr. 603 din 6 octombrie 2015, publicată în M. Of. nr. 845 din 13 noiembrie 2015, fiind dezincriminată, indiferent de data îndeplinirii actului ori a participării la luarea deciziei și indiferent de data raporturilor comerciale”.

49. Curtea a reținut că decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție a avut în vedere incidența efectelor unei decizii a Curții Constituționale, cu efect dezincriminator asupra faptei, în cauzele aflate în curs de judecată pe rolul instanțelor judecătorești. Însă, având în vedere efectele acestei tipologii de acte jurisdicționale asupra dreptului substanțial penal, o astfel de decizie a Curții Constituționale trebuie să determine consecințe asupra situației juridice a oricărei persoane care intră sub incidența sa, indiferent de stadiul în care se află procesul penal, deci inclusiv în faza executării hotărârii judecătorești definitive de condamnare sau a hotărârii prin care s-a aplicat o măsură educativă. Producerea unor atare efecte nu este incompatibilă cu prevederile art. 147 alin. (4) din Constituție, potrivit cărora deciziile Curții Constituționale au putere numai pentru viitor (*ex nunc*), întrucât producerea consecințelor pentru trecut nu derivă din aplicarea deciziei Curții, ci din asimilarea efectelor juridice ale actului de jurisdicție constituțională cu cele ale unei legi de dezincriminare.

50. Deciziile instanței constituționale, prin caracterul lor general obligatoriu, creează cadrul necesar aplicării art. 4 NCP privind dezincriminarea, atât pentru cauzele în curs, cât și pentru cele definitiv soluționate, întrucât ele au aptitudinea de a scoate din vigoare o normă de incriminare. Or, în măsura în care art. 4 NCP prevede expres retroactivitatea legii de dezincriminare, toate consecințele penale ale hotărârilor judecătorești privitoare la faptele dezincriminate încetând prin intrarea în vigoare a legii noi, rezultă că și decizia Curții Constituționale, asimilată ca efecte juridice legii de dezincriminare, trebuie să producă aceleași consecințe, deci să poată constitui temei pentru formularea unei cereri întemeiate pe art. 595 NCPP.

51. În sfârșit, Curtea a considerat că este de neacceptat ca o lege de dezincriminare, care este expresia voinței și opțiunii legiuitorului, manifestată în cadrul marjei sale de apreciere, ca rezultat al politici penale a statului la un moment dat, și care abrogă o normă care a beneficiat de prezumția de constituționalitate, să aibă efecte atât asupra cauzelor pendinte, cât și asupra celor definitiv judecate, iar o decizie a Curții Constituționale, care sancționează o normă de incriminare, constatând neconstituționalitatea sa, să nu producă efecte asupra cauzelor definitiv soluționate, cu consecința ca persoanele care cad sub incidența acesteia să execute în continuare o pedeapsă, întemeiată pe o normă neconstituțională.

52. Această teză este cu atât mai evidentă cu cât intervenirea unei legi de dezincriminare reprezintă o chestiune de oportunitate, apreciată în exclusivitatea de legiuitor. Or, dacă răspunzând unor motive de oportunitate, legea de dezincriminare își extinde efectele și asupra unor condamnări definitive, cu atât mai mult acesta trebuie să fie efectul unei decizii de admitere a unei excepții de neconstituționalitate având ca obiect o normă de incriminare, care lipsește de validitate juridică norma legală. A admite că declararea neconstituționalității unei norme de incriminare într-o cauză penală nu ar avea niciun efect asupra situației persoanelor condamnate definitiv la închisoare în alte cauze penale înseamnă a admite că aceste persoane

trebuie să continue executarea pedepselor aplicate chiar dacă temeiul legal al condamnării lor a dispărut. În acest caz, nu se mai asigură supremația Constituției și principiul legalității incriminării și executării pedepsei. Este de neconceput ca, în disonanță cu art. 23 alin. (12) referitor la stabilirea și aplicarea pedepsei din Legea fundamentală și art. 7 Nicio pedeapsă fără lege din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, starea de libertate a unei persoane să depindă de cât de repede sau de încet se judecă un proces pentru fapte săvârșite în același moment. Este adevărat că, potrivit Constituției, numai legea penală poate retroactiva, dar, dacă decizia Curții Constituționale vizează o lege penală de incriminare, este inadmisibil ca aceasta să aibă efecte mai restrânse decât cele ale legii de dezincriminare. Astfel, în vreme ce legea este rezultatul unei evaluări a legiuitorului, în acord cu politica penală a statului, decizia Curții Constituționale este rezultatul unui control de constituționalitate în urma căruia norma își pierde validitatea constituțională. Sancțiunea aplicată legii, respectiv lipsirea de efecte juridice, produce consecințe similare abrogării sale, astfel că efectele deciziei Curții Constituționale nu pot decât să fie asimilate cu cele ale unei legi de dezincriminare.

53. Aceste argumente sunt valabile și pentru deciziile Curții Constituționale care au ca efect micșorarea limitei maxime a pedepsei prevăzute de lege.

54. Având în vedere particularitățile situațiilor juridice reglementate de art. 4 NCP și art. 595 NCPP, Curtea constată că acestea dispun și cu privire la situații juridice definitiv judecate, punându-se, astfel, în discuție aspecte legate de securitatea raporturilor juridice cu referire la autoritatea de lucru judecat. Așa fiind, Curtea constată că principiul securității raporturilor juridice are o structură complexă și exprimă, în esență, faptul că cetățenii trebuie protejați contra unui pericol care vine chiar din partea dreptului, contra unei insecurități pe care a creat-o dreptul sau pe care acesta riscă s-o creeze.

55. Referitor la principiul stabilității/securității raporturilor juridice, prin Decizia nr. 404 din 10 aprilie 2008, publicată în M. Of. nr. 347 din 6 mai 2008, Curtea a reținut că, deși nu este în mod expres consacrat de Constituția României, acest principiu se deduce atât din prevederile art. 1 alin. (3), potrivit cărora România este stat de drept, democratic și social, cât și din preambulul Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, astfel cum a fost interpretat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa. Referitor la același principiu, instanța de la Strasbourg a reținut că unul dintre elementele fundamentale ale supremației dreptului este principiul securității raporturilor juridice (Hotărârea din 6 iunie 2005 pronunțată în Cauza *Androne împotriva României*; Hotărârea din 7 octombrie 2009 pronunțată în Cauza *Stanca Popescu împotriva României*).

56. Tot astfel, referitor la principiul autorității de lucru judecat, fundamental în ordinea juridică națională și europeană, precum și la nivelul Curții Europene a Drepturilor Omului, Curtea reține că atingerea adusă acestuia prin legislația națională trebuie să fie strict limitată, derogarea fiind permisă doar dacă o impun motive substanțiale și imperioase (a se vedea, în acest sens, Hotărârea din 7 iulie 2009, pronunțată în Cauza *Stanca Popescu împotriva României*, paragraful 99, și Hotărârea din 24 iulie 2003, pronunțată în Cauza *Ryabykh împotriva Rusiei*, paragraful 52). Or, normele legale criticate referitoare la aplicarea legii penale de dezincriminare și la intervenirea unei legi penale noi sunt esențiale pentru desfășurarea procesului penal, astfel că o decizie de admitere a excepției de neconstituționalitate referitoare la o normă de incriminare constituie un motiv substanțial și imperios care să justifice derogarea de la principiul autorității de lucru judecat, fiind astfel permisă și posibilă afectarea principiului securității raporturilor juridice. Drept urmare, derogarea menționată se justifică prin intervenirea unui motiv „substanțial și imperios”, respectiv decizia de admitere a Curții Constituționale privind o normă de incriminare.

57. Așa fiind, Curtea constată că instituțiile juridice referitoare la legea penală de dezincriminare, precum și la intervenirea unei legi penale noi există pentru ca nicio persoană să nu fie nevoită să execute o pedeapsă pentru o faptă care nu mai este prevăzută de lege ca infracțiune ori o pedeapsă pentru care legea nouă prevede un prag mai mic decât cel al pedepsei care se execută ori urmează a se executa. Or decizia Curții Constituționale prin care este constatată neconstituționalitatea unei norme de incriminare face ca, de la data publicării sale, fapta incriminată și considerată anterior socialmente periculoasă să nu mai existe, adică produce efecte similare unei legi de dezincriminare. Împrejurarea că legiuitorul nu intervine pentru a pune de acord dispozițiile de incriminare constatate neconstituționale cu decizia Curții Constituționale nu constituie un argument pentru respingerea cererilor de înlăturare a pedepselor aplicate, întrucât, per a contrario, decizia Curții Constituționale de constatare ca neconstituțională a unei norme de incriminare ar fi lipsită de efectele sale general obligatorii, consacrate de art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală.

58. În fine, analizând criticile formulate de autorii excepției sub aspectul redat la paragraful 10 din prezenta decizie, Curtea constată că doar o decizie de admitere a unei excepții de neconstituționalitate poate avea efecte asupra unei norme de incriminare în vigoare. Deciziile de respingere pronunțate de către Curtea Constituțională nu au această putere, întrucât în aceste situații instanța de control constituțional, fie nu se pronunță pe fondul excepției de neconstituționalitate (o respinge ca inadmisibilă), fie se pronunță pe fond, dar găsește textul în acord cu Legea fundamentală (respinge excepția ca neîntemeiată). Prin urmare, orice decizie de admitere a Curții Constituționale referitoare la o normă de incriminare care are ca efect dezincriminarea totală sau parțială a unei infracțiuni sau care influențează, în sensul reducerii, limita maximă a pedepsei prevăzute de lege pentru o

anumită infracțiune (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 633 din 12 octombrie 2018, paragraful 1010), într-în sfera de reglementare a art. 595 alin. (1) NCPP și art. 4 NCP.

59. În concluzie, întrucât efectele deciziei de admitere, pronunțate de Curtea Constituțională, privind o normă de incriminare trebuie să fie imediate, aplicabile atât în cauzele pendinte, cât și în cele definitiv judecate, și independent de pasivitatea legiuitorului, Curtea constată că soluția legislativă cuprinsă în art. 595 alin. (1) NCPP, care nu prevede și decizia Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare ca un caz de înlăturare sau modificare a pedepsei/măsurii educative, și soluția legislativă cuprinsă în art. 4 NCP, care nu asimilează efectele unei decizii a Curții Constituționale prin care se constată neconstituționalitatea unei norme de incriminare cu efectele unei legi penale de dezincriminare, afectează dispozițiile constituționale ale art. 16 alin. (1) privind egalitatea în drepturi a cetățenilor, art. 23 alin. (12) referitor la stabilirea și aplicarea pedepsei și art. 147 alin. (1) și alin. (4) referitor atât la încetarea efectelor juridice ale normelor de incriminare constatate ca fiind neconstituționale, cât și la caracterul general obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale, precum și dispozițiile art. 7 – Nicio pedeapsă fără lege din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

HOTĂRÂRI PRELABILE PRIVIND DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI DE DREPT

Dec. ICCJ (Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală

– Complet DCD/P) nr. 6/2015

(M. Of. nr. 257 din 17 aprilie 2015)

„(...) în interpret. art. 4 NCP, succesiunea de acte normative cu privire la prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior (OMMP nr. 3283/2012; art. 202 pct. 8 L. nr. 187/2012 pt. punerea în aplic. a NCP; OMAPP nr. 76/2014 și OMAPP nr. 118/2014) nu a avut ca efect imposibilitatea stabilirii acestui preț și, pe cale de consecință, nu a condus la dezincriminarea în concreto a infracțiunilor de tăiere fără drept de arbori din fondul forestier național, prevăzută de art. 108 [în prezent, art. 107] L. nr. 46/2008, și de furt de arbori din fondul forestier național, prevăzută de art. 110 [în prezent, art. 109] L. nr. 46/2008”.

I. Titularul și obiectul sesizării

Prin Înch. din 7 ian. 2015, pronunțată în Dos. nr. 22.259/197/2013, ce are ca obiect apelul declarat de Parchetul de pe lângă Jud. Brașov împotriva Sent. pen. nr. 1.649 din 20 iunie 2014 a Jud. Brașov, CA Brașov (SPCM), în temeiul art. 476 alin. (1) raportat la art. 475 NCPP, a sesizat ICCJ pentru a pronunța o hotărâre prelabilă în vederea dezlegării următoarei chestiuni de drept: dacă succesiunea de acte normative cu privire la prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior (OMMP nr. 3.283/2012; art. 202 pct. 8 L. nr. 187/2012 pt. punerea în aplic. a L. nr. 286/2009 priv. NCP; OMAPP nr. 76/2014 și OMAPP nr. 118/2014) a avut sau nu ca efect imposibilitatea stabilirii acestui preț în prezent, cu consecința dezincriminării *in concreto* a infracțiunilor de tăiere fără drept de arbori din fondul forestier național, prevăzută de art. 108 L. nr. 46/2008, și de furt de arbori din fondul forestier național, prevăzută de art. 110 L. nr. 46/2008.

VII. Dispozițiile art. 108 și art. 110 L. nr. 46/2008 – Codul silvic, Ordinele nr. 3.283/2012, 76/2014 și 114/2014 ale ministrului mediului și pădurilor, respectiv ale ministrului delegat pentru ape, păduri și piscicultură, dispozițiile art. 202 pct. 8 L. nr. 187/2012 pt. punerea în aplic. a L. nr. 286/2009 priv. NCP, precum și dispozițiile art. 4 NCP supuse interpretării:

VII.1. L. nr. 46/2008 – Codul silvic: „Art. 108 [în prezent, art. 107]. (1) Tăierea, ruperea, distrugerea, degradarea ori scoaterea din rădăcini, fără drept, de arbori, puieti sau lăstari din fondul forestier național și din vegetația forestieră situată pe terenuri din afara acestuia, indiferent de forma de proprietate, constituie infracțiune silvică și se pedepsește după cum urmează: a) cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă valoarea prejudiciului produs este de cel puțin 5 ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior la data comiterii faptei; b) cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă valoarea prejudiciului produs nu depășește limita prevăzută la lit. a), dar fapta a fost săvârșită de cel puțin două ori în interval de un an, iar valoarea cumulată a prejudiciului produs depășește limita prevăzută la lit. a); c) cu închisoare de la un an la 5 ani, dacă valoarea prejudiciului produs este de cel puțin 20 de ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior la data comiterii faptei; d) cu închisoare de la 2 la 7 ani, dacă valoarea prejudiciului produs este de cel puțin 50 de ori mai mare decât prețul mediu al unui metru cub de masă lemnoasă pe picior, la data comiterii faptei. (2) Limitele speciale ale pedepselor prevăzute la alin. (1) se majorează cu jumătate, în cazul în care faptele au fost săvârșite în următoarele împrejurări: a) de o persoană având asupra sa o armă sau o substanță narcotică ori paralizantă; b) în timpul nopții; c) în pădurea situată în arii naturale protejate de interes național; d) de personal silvic. (3) Tentativa se pedepsește”. „Art. 110 [în prezent, art. 109]. (1) Furtul de arbori doborâți sau ruși de fenomene naturale ori de arbori, puieti sau lăstari care au fost tăiați ori scoși din rădăcini, din păduri, perdele forestiere de protecție, din terenuri degradate care au fost ameliorate prin lucrări de împădurire